

BILAG 3: ØKONOMI – UFINANSIEREDE INDSATSER

Agenda 21- planen er i lighed med kommuneplanen en rammeplan, som indeholder en række indsatser (mål og aktiviteter), hvortil der i forbindelse med planens politiske behandling ikke afsættes midler.

Forslag til Agenda 21-plan 2008-2011 indeholder ufinansierede indsatser på i alt 112,4 mio. kr. Af disse udgør 66,4 mio. kr. ufinansierede indsatser vedtaget af Borgerrepræsentationen i forbindelse med godkendelsen af den tidligere Agenda 21-plan 2004-2007. Det drejer sig om indsatser vedrørende vandområdet, hovedsageligt åbning af rørlagte åer og genopretning af ferske recipienter.

Af de resterende 46 mio. kr. er størstedelen (35 mio. kr.) afsat til tilskud til reduktionen af støj ved og i boliger samt skoler og daginstitutioner for at kunne leve op til kommunens målsætninger om støjreduktion. Finansiering af den samlede støjhandlingsplan vil kræve flere ressourcer for at kunne leve op til Miljøministeriets bekendtgørelse om støjkortlægning. Et overslag over de nødvendige ressourcer til dette formål kan udarbejdes, når støjhandlingsplanen foreligger sommeren 2008.

Agenda 21-planen bliver desuden suppleret af en række stjerneinitiativer de kommende år. I forbindelse med ”Miljømetropolen – Vores vision CPH 2015” vil Københavns Kommune inden 2010 træffe beslutning om mindst 10 stjerneinitiativer. Det vil sige markante, retningsgivende og konkrete forbedringer af det københavnske miljø. Da de fleste stjerneinitiativer er ukendte, har det ikke været muligt at vurdere, hvor mange der gennemføres i perioden 2008-2011 såvel som de tilhørende omkostninger. I hvilken udstrækning stjerneinitiativerne kan finansieres af Teknik- og Miljøforvaltningens budgetmidler er tilsvarende ukendt.

Ligeledes er der knyttet ukendte omkostninger til de aktiviteter, der indledes med fx en analyse eller kortlægning (som kortlægning af trafikstøj ved skoler og daginstitutioner). En analyse eller kortlægning skal bl.a. sikre et bedre fundament at træffe afgørelse om, hvilke handlinger der er mest miljøeffektive at sætte i gang. Først da er det muligt at vurdere de tilhørende omkostninger. Omkostningerne kan eventuelt dækkes indenfor det eksisterende budget, eller blive en del af fremtidige budgetforhandlinger i planperioden.

De resterende indsatser (mål og aktiviteter), der er foreslået i planen, er eller forventes finansieret indenfor de enkeltes forvaltningers rammer.

De ufinansierede indsatser i Forslag til Agenda 21-plan 2008-2011 fordeler sig som følger:

	2008	2009	2010	2011	I alt
Ufinansierede indsatser	(i 1000 kr)	(i 1000 kr)	(i 1000 kr)	(i 1000 kr)	(i 1000 kr)
*Åbning af rørlagte åer	13000	5000	8600	8600	*35200
*Genopretning af ferske recipienter	7000	5000	8600	8600	*29200
*Fremme af mulighed for fiskeri	500	1500	0	0	*2000
Tiltag overfor støj	5000	10000	10000	10000	35000
Fastholde og fremme økologi	0	0	2000	2000	4000
Formidle økologi til borgere	500	500	0	0	1000
Miljøtjenesten	1500	1500	1500	1500	6000

Total	27500	23500	30700	30700	112400
--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	---------------

* Indsatser fra Agenda 21-plan 2004-2007

Tiltag på vandområderne

I forbindelse med den tidligere Agenda 21 plan 2004-2007 er der en række aktiviteter indenfor vandområdet, der stadig ikke er fundet finansiering. Det drejer sig om forbedring af sedimentkvaliteten i havnen, genopretning af de ferske recipienter og åbning af rørlagte åer.

Åbning af rørlagte åer

Åbning/frilægning af en eller flere rørlagte vandløbsstrækninger.

Forslaget indebærer frilægning - dvs. genetablering af et frit og tilgængeligt vandspejl - af delstrækninger af 1) Grøndals Å (1500m), 2) Lygte Å (1200m) og/ eller 3) Ladegårds Å (1000 m). Åerne er i dag rørlagte i hele deres længde på ca. 10 km. De berørte delstrækninger har en samlet længde på ca. 3,7 km. De er hovedsagelig udvalgt, fordi de ligger i parkområder og kan åbnes uden umiddelbare konsekvenser for trafik og beboelsesforhold. Dette gælder dog ikke Ladegårds Å.

Indsatsen er vigtig, fordi vand i byen er populært som rekreativt element og åbning af åerne vil give mere natur og biologisk diversitet til byen. Indsatsen opfylder derfor også Agenda 21-planens målsætning i forbindelse med frilægning af rørlagte åer, der forventes udført inden år 2015.

Der er i 2006-2007 afsat 1,5 mio. kr. til udarbejdelse af en analyse, af hvilke dele af de rørlagte vandløb, som det ud fra rekreative og miljømæssige samt økonomiske hensyn, er mest hensigtsmæssige at åbne. Ved analysen af Grøndals Å vil muligheden belyses for at åbne åen med vestlig vandretning (mod Damhussø/ Harrestrup Å) i stedet for østlig, som den er i dag. Fordelene herved er flere (historisk set er det endog den oprindelige flowretning), men ikke mindst vil det kunne reducere mængden af vand, der fortsat skal ledes i kloak ved Lersøgrøften. Da denne udledning til kloak koster Københavns Kommune 4,2 mio. om året, kan projektgennemførelsen spare Københavns Kommune for en årlig driftsudgift på flere millioner. Grunden til besparelsen er, at vandet kan ledes tilbage til Harrestrup Å, hvor meget af det kommer fra, og som i øvrigt mangler vand store dele af året.

Det skal bemærkes, at åbningen af strækningerne 1, 2 og 3 kan opfattes som delprojekter, der hver især kan gennemføres uafhængigt af de andre.

Økonomi:

2008 (i 1000 kr.)	2009 (i 1000 kr.)	2010 (i 1000 kr.)	2011 (i 1000 kr.)
13.000 (anlæg)	5000 (anlæg)	8600 (anlæg)	8600 (anlæg)

Genopretning af de ferske recipienter

Genopretning af nordlige vandområder Fæstningskanalen, Utterslev Mose, Nordkanalen, Søborghus Rende og Emdrup Sø:

I 2004 vedtog Borgerrepræsentationen "Vandområdeplan for Fæstningskanalen, Utterslev Mose, Nordkanalen, Søborghus Rende og Emdrup Sø". I denne indgår der en handlingsplan for

genopretning af fysiske, kemiske og biologiske forhold i vandløb og søer. Projektomkostningerne i denne handlingsplan er anslået til i alt ca. 62 mio. kr. Derudover indebærer planen reduktioner i udledninger af spildevand.

Vandområdeplanens projekter har til formål at forbedre og sikre de store naturmæssige og rekreative interesser knyttet til de nordlige vandområder. Endvidere skal de sikre, at vandet, som løber ud af Emdrup Sø og videre til De Indre Søer, også fremover vil have en tilfredsstillende kvalitet, såfremt at det nuværende Actiflo renseanlæg tages ud af drift. Ellers kan De Indre Søer ikke opretholde den gode tilstand, de har opnået efter deres genopretning.

Ikke mindst skal Københavns Kommune i henhold til lov om miljømål ("Vandrammedirektivet") sikre, at miljømålene for vandområderne er opfyldte senest i 2015.

Økonomi:

2008 (i 1000 kr.)	2009 (i 1000 kr.)	2010 (i 1000 kr.)	2011 (i 1000 kr.)
7000 (anlæg)	5000 (anlæg)	8600 (anlæg)	8600 (anlæg)

Fremme af mulighed for fiskeri

Hvis fiskeriet i Københavns havn skal frigives fuldstændigt, er det nødvendigt med en indsats overfor det forurenede sediment i havnen, der er årsag til problemerne med kviksølv.

Oprensning af sediment i Københavns havn vil forbedre miljøkvaliteten i havnen så det fulde rekreative potentiale af havnen kan udnyttes. Gennemførelse af oprensningen vil betyde, at den nuværende kraftige påvirkning af fisk i og udenfor havnen fra miljøfremmede stoffer i sedimentet vil ophøre. Selve oprensningen af sedimentet afventer en beslutning om en evt. havnetunnel.

Inden oprensningen kan iværksættes, skal der foretages undersøgelse af hvordan sedimentet transporteres rundt i havnen, hvor det forurenede sediment er lokaliseret, hvordan en oprensning kan foretages uden at ødelægge de forbedringer der er sket i havnen mv.

En del af forundersøgelserne kan foretages allerede nu, mens f.eks. kortlægningen af sedimentet først skal foretages umiddelbart før en oprensning. Undersøgelserne udføres i en periode på ca. 2-3 år. Det er vigtigt, at så stor en del af forundersøgelserne foretages så hurtigt som muligt, da flere af undersøgelserne er tidskrævende og ikke vil kunne forceres i forhold til tidsplanen for etablering af en havnetunnel

Økonomi (anlæg):

2008 (i 1000 kr.)	2009 (i 1000 kr.)	2010 (i 1000 kr.)	2011 (i 1000 kr.)
500 (anlæg)	1500 (anlæg)	0	0

Tiltag overfor støj

Vejtrafikstøj er den mest dominerende støjkilde i København og ca. 40.000 boliger er belastet med uacceptabel støj over 65 dB, heraf er ca. 5.000 boliger belastet med mere end 70 dB. Støj kan være decideret sundhedsskadelig og kan give problemer som søvnløshed, stress og forhøjet blodtryk samt på sigt øge risikoen for hjertesygdomme.

Kommunen forebygger så vidt det er muligt støjgener ved nybyggeri af boliger og børneinstitutioner mv. For at kunne leve op til kommunens målsætning om at reducere støjniveauet ved støjfølsomme funktioner, er det nødvendigt med en indsats overfor eksisterende boliger og børneinstitutioner der er særligt støjramte.

Miljøministeriets bekendtgørelse om støjkortlægning og udarbejdelse af handlingsplaner udstikker krav om, at Københavns Kommune skal udarbejde handlingsplaner for at forebygge og reducere ekstern støj. Handlingsplanen skal foreligge medio 2008. Herudover har TMU besluttet, at der skal udarbejdes en særskilt handlingsplan for reduktion af støj ved daginstitutioner og skoler senest i september 2008.

For at reducere støjgenerne for de mest udsatte borgere og børneinstitutioner er det nødvendigt at gennemføre tiltag som støjisolering, afskærmning, trafiksaneringer mv.

Et element i en støjhandlingsplan er derfor oprettelse af en støjpulje, som eksempelvis ville kunne yde tilskud til følgende aktiviteter:

- Tilskud til reduktion af støj ved og i boliger, herunder dannelse af støjpartnerskaber mellem kommunen og private
- Støjreduktion ved daginstitutioner, skoler mv. – i lighed med ordningen om jordoprensning af daginstitutioner
- Udarbejdelse af lokale støjhandlingsplaner – i lighed med Folehaveplanen – lokal forankring af støjindsatsen, herunder hvad kan den støjplagede boligforening, borger eller institution gøre ved støjen?

Det forventes at forslaget vil kunne afhjælpe støjgenerne ved de 10-15 mest udsatte daginstitutioner og skoler samt for ca. 1.000-1.500 boliger. I 2008 skydes en indsats i gang for børneinstitutionerne. De efterfølgende 2009-2011 offentliggøres en puljeordning hvor boligforeninger mv. kan søge tilskud om støjisolering, afskærmning mv. Forvaltningen målretter samtidig henvendelser til støjplagede boliger, institutioner mv.

Økonomi:

2008 (i 1000 kr.)	2009 (i 1000 kr.)	2010 (i 1000 kr.)	2011 (i 1000 kr.)
5000 (anlæg)	10.000 (anlæg)	10.000 (anlæg)	10.000 (anlæg)

Fastholdelse og fremme af økologiindsats fra 2010-2011

I efteråret 2006 bevilligede Borgerrepræsentationen penge til, at Dogme Økologi Projektet i Center for Miljø kan køre videre de næste tre år. Der er afsat 5 mio. kr. om året i 2007-2009. De bevilgede 3 x 5 mio. i budgetaftalen i 2007-2009 forventes at bringe økologiprocenten op på ca. 60 med udgangen af 2009.

Erfaringerne har vist, at der alt efter køkkenets størrelse går 1-3 år fra et omlægningsprojekt er startet, til resultaterne viser sig i form af 75 % økologi. Typisk starter et omlægningsforløb med en kortlægning og analyse af den eksisterende kost, dernæst sendes køkkenpersonalet og andre personalegrupper på kursus, der resulterer i en form for handlingsplan, for hvordan hvert enkelt køkken kan gå hjem og lægge om til økologi dvs. hvilke varegrupper omlægges til økologi, i hvilken rækkefølge, og hvordan finansieres hver enkelt skridt ved ændringer i fx indkøb, menuplanlægning og produktion. Omlægningsforløbet afsluttes med individuel rådgivning i de enkelte køkkener, så der gives hjælp til de specifikke barrierer køkkenpersonalet møder.

Det betyder, at det endelige resultat først kan forventes et par år efter, at pengene til omlægningsprojekter er blevet brugt. De par år bruges til forandringer med større eller mindre skridt frem mod målet om 75 %. Den indsats der er behov for i denne implementeringsperiode efter omlægningsprojektet, kan bestå i tilbud om yderligere individuel rådgivning, opfølgingskurser for nyt personale, foredrag, netværksgrupper, nyhedsbreve og aktiviteter, der fastholder opmærksomheden på økologien og inspirerer til at fortsætte de små skridt.

Økonomi (drift):

2008 (i 1000 kr.)	2009 (i 1000 kr.)	2010 (i 1000 kr.)	2011 (i 1000 kr.)
0	0	2000	2000

Formidling af økologi til københavnske borgere

Indsatsen skal fremme økologiske fødevarer - både i borgernes forbrug og butikernes udbud af hensyn til sundhed og miljø. Det skal ses i sammenhæng med kommunens indsats for at indføre økologisk mad i de kommunale køkkener og kantiner.

Madspild udgør en stor del af husholdningernes miljøbelastning, og indsatsen for fremme af økologiske fødevarer bør kobles med at undgå madspild.

Effekten kan måles ved surveys fx ved inddragelse af borgerpanelet.

Generelt set må en forøgelse af indkøb af økologiske varer forventes at have positiv indflydelse på københavnernes sundhed. Ved at aftage økologiske fødevarer fremmes det økologiske landbrug, hvilket er til gavn for miljøet.

Indsatsen kan bestå af:

- Web-baseret værktøj til planlægning af indkøb og menuer, undgå madspild: "Hvor mange penge bruger du på mad? Sådan får du råd til økologisk mad".
- Konkurrence: "Hvor økologisk er du?", web-baseret målemodel for økologi og miljøhensyn i husholdningen, evt. i samarbejde med andre aktører (Experimentarium mfl.).
- Survey: "Så meget køber københavnernes økologisk"
- Opdateret oversigt "Hvor kan du købe økologisk i København?" opdelt i bydele, fødevaregrupper, butikstyper (supermarked, slagter, bager, ostehandel, fiskehandel, smørrebrødsforretning, take-away, café, restaurant, e-handel osv.) , evt. i samarbejde med andre aktører (fx Ecomap).
- Vejledning til forretninger om anprisning af økologi og håndtering af lovkrav.
- Undersøgelse af muligheder for etablering af økologiske torvedage.

Økonomi (drift):

2008 (i 1000 kr.)	2009 (i 1000 kr.)	2010 (i 1000 kr.)	2011 (i 1000 kr.)
500 (drift)	500 (drift)	0	0

Miljøtjenesten

Der ønskes en udvidelse af Miljøtjenestens budget med ca. 1,5 mio. kr., således at der fremover kan ske en bedre udnyttelse af de fysiske rammer og kapacitet i Miljøtjenestens tre værksteder: Vand- og Energiværkstedet, Kløvermarkens naturlegeplads, Øresundsmiljøskolen.

Det nuværende basisdriftsbudget udgør ca. 3 mio. kr. årligt. Der søges om en udvidelse på i alt 1,5 mio. kr. årligt.

Formålet med udvidelsen er at give flere børn og unge i Københavns Kommune en mulighed for at besøge og benytte Miljøtjenestens nuværende aktiviteter. Miljøtjenestens (og Agenda 21-planens) mål er at give børn og unge i København en viden og forståelse for at værne om vores ressourcer og miljø som helhed samt få en ny generation af miljøbevidste borgere i København.

Budgetudvidelsen skal sikre en bedre udnyttelse af de eksisterende fysiske aktiviteter på Miljøtjenestens tre værksteder. Med det nuværende driftsbudget udnyttes kun 30-40 % af kapaciteten svarende til en børnedeltagelse på 23.000 børne/-elev dage om året og en totaldeltagelse på ca. 30.000 (incl. familieaktiviteter). Gennem yderligere ansættelse af personale vil børnedeltagelsen i de tre værksteder kunne øges til omkring 60.000 om året.

Udvidelsen af driftsbudgettet med 1,5 mio. kr. pr. år foreslås fordelt som følgende:

Til udvidelse af kapaciteten på de tre værksteder 1 mio. kr., svarende til ca. 3 årsværk. 0,5 mio. kr.

Til at igangsætte nye aktiviteter ca. 0,5 mio. kr. til projekter som f.eks. legeplads med fokus på trafik og affaldshåndtering eller et projekt med fokus på klima, bæredygtighed og miljørigtig adfærd hos børn og unge.

Evalueringerne af Miljøtjenesten er meget positive, og indsatsen bibringer skoleeleverne en god forståelse for miljø- og energisammenhænge i hverdagen.

Økonomi:

2008 (i 1000 kr.)	2009 (i 1000 kr.)	2010 (i 1000 kr.)	2011 (i 1000 kr.)
1500 (drift)	1500 (drift)	1500 (drift)	1500 (drift)